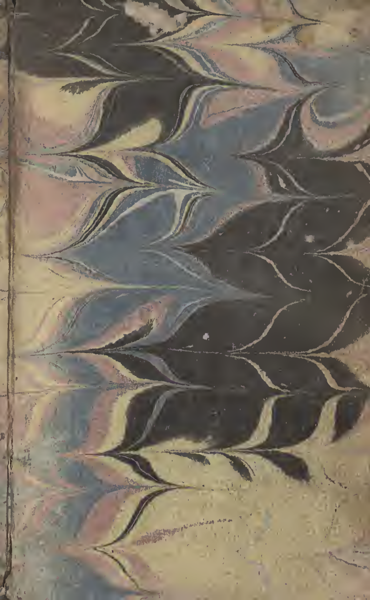
J. G. D.

Þetta kver sende Ingebiør=
=gu s:c frænd-q° sīne, úr Kaupma=
høfn, sumarid 1765 ——

Eggert Olafsson.

Nockrar Hvg-hreystelegar Harma-Tavlvr,

Efter Agætan Mann

Gvþmvnnd Sigvrdarson,

Uestan fra Ingialds Hole a Snæfells Nese.

Er fyrst XII. uisna Flockr og Þvla fyre framan.

Þa fylger

Stvtt Tala,

vm Mvn Lifs oc Dauþa Uisra oc Skam-Uisra Maña;

Enn Siþurst er

Ævue Hanns.

SENECA lib. de Provid. Cap. 6.

Uyrdet eige dauþan nockvrs, seger Gvd; þui hann hefer eg auþuelldarstan gavrdt allra luta: Ydar Inngavngv tima hefer eg langan gavrdt; enn vt-gavngv timan skiotare helldr enn auga uerde akomet. Siaet nv, hvat skammr og greidr uegren er til yþar Frelses!

Prenntad i KAUPMANNA-HOFNE,
I þvi Konunglega Wäysen-Huuse, af Gottmann Friderich Kisel, 1755.

Formale

til þess godfvsa Lesara.

Ef eg skal nackuart flytia mitt Mal i þeim styrdav Tavlvm er her fylgia strax a efter, þa er þat helldst tuennt, sem eg villda beiþast at þv liter a, godr madr! Kynne þat uera, at sumer segdv, litel naudsyn bære mier til at hefea Þvilikan Bokmala. Enn eg ma þar fyrst ansuaur ueita, sem Vrsauk er og efne þessara Talna: Bioþa lavg minnar Nattvrv, at lata þau engen sannende vmællt uera, er eg kann at mæla til nockvrra nytia; og kalla eg allvm mannvm avþsenar uera nytsemdir losligra doma, enn omaklegt at þau nidre ligge; þui engen er sa hattr heimspeke, sem meir epr betr nekvr oss synndvga

 Menn,

Menn, enn goþ dome, til fyſv og uond dome til uidſiar. Auk þeſſa þravnger mier avnnr Skylld til ſliks Uerks: enn ſv er œttar og þegennar uelgerdar; ma eg ei uera ſa vþocke, þat ei ſyner ek þœr meniar, er eg œ hefe, þegens foſtvrs og aſtvþlegs uiþrgavrnengs. Ok þar umframm, at hinn ſœle maþr ſparaþe engan hlvt til þeſs, at eg fenge þa namnbot, ſem Gvþ hefvr mig til ſkapaþan og uegle-gvrſt kann at faſt; enn þat er at uerþa Maþr. Og þo yfergnœuer þat, at ſea koſtgœfe geck haunvm ei til ſialfrar ſinnar gagnſemdar, eþr annarar enn nv gat eg, huad þo oft ſkeþr; helldr orkaþe havnvm ſv alvþ œ meire afvſv og dygdafvlls fagnaþar. En þott ſynaſt kynne ſvmſtgþar holſliga til Ords teket, þa ygger mig fremr þaþan riſa, at ſlikar Tavlvr gavraſt vtiþar a uarvm davgvm; enn eg biþ Menn gefa gaum at envm fyrrvm œue ſagvm, huar rœdt uerdr vm iafngavfiga goþa Menn: huart eige fin-

nar

nǽz glík orðtæke. Og þycker þó lesendvm þa litt eþr eige frábregða.

Sv er hin avnur Orsauk þessa Formala, er minnr er metande, enn eg uerd þo at skira, bæþe fyre þessara talna Saker, og annara, sem eg med Havndum hefer haft eþr hafa kynnag. Þar er hætter ero minnar ritagavrdar, huavrttue Gea i svnþrlausv og samfausto Male. Grvnar mig, nockrer kalle þat *Affecte*, at eg skrifa ei almanna Mal, sua huavr maþr skile: Uil eg þui suara vm Skalldskap, at eg ser opt miner samlennder uilea kueþa sem myrkuast, sua at þratt uerdr uitleysa vr fyre þeim er ei kvnnv rett at yrkea. Skapa Menn a narvm davgvm, at skallda leyfe, nyia bragar hattv, Ord og Kennengar, og skipter þa merstv huert uel er skapat eþr ei. Nv þycker mier sannligar, at likeazk helldr i fornan Skalldskap, þegaruanda skal; þui þar sier eg uissar Reglavr, og þar er

niſt Folgen i nockur ſkavrvngſkaparande, ſem heiter a Rumnerſkt Mal *Gravitas.* Og þott eg huerge mege nærre komaz iþrott enna miklv fornſkallda, þa uil eg þo helldr freiſta þeſs betra, en gauvra raunarlauſt þat it lakara. Þo eigo Menn leoſt at Kueþa vmm þad er aller ſkvlv ſkilea, ſo ſem erv andliger loſſavngar; enn aþra lvte þa er nockvrs ſie uerder eþr fyſeleger, megv menn dyrgyllda gera, ſua þeir eiger havndle ſem megen hafa til, eþr kapps ullea vm koſta.

Um ræþr ma eg allt hid ſama mæla, vtan hvad þær erv af eþle lioſare, og bunndnar ero þær flervm lavgmalvm. Nu þycker mier ei makligar, ef eg ſkal rita a Iſlendſka tvngu, at brvka mal þat er flerſter tala, ſem annat hvert fylldt er af inndlenndre ſpilltre malyſkv, ellegar hins uegar af vþarfligum lanarordvm Annara þioþa, ſem tidt erv bæþe vſkilen og bavgvd, nema hvart-tue-Gea ſie.

Enn

Enn þott eg uite þat sie sidr, at mæla a latinu efter lærda Menn, þui so tunga hefur mest tignut uerit, langa æue; þa synez ei uerr falled, at a Islendsku se ger minning þess manns, er meþ soma uar islendskur: Sua brauta og aþrar þioþer flerstar allar a uarum dagum, at þær skra uendelega allan froþleik a sitt Mal, þat engavin sie uarnat ad nema þeim er stund leggr a. At lyktum uil eg ei dylia þess er mig uarer, at nockrer kalla, eg hellz drage til þau Ord og Ords. Hattu, sem usialldan høyrest i uaro male: Ma eg ei neikuæ a þat; enn hitt biþ eg þa døma sem uit hafa til, huavrt ei sie þau ukunnu Orden iafnuel, eþr som betur tilfunnuden, enn hin tiþare. Ma og engen telia at þi, at eg uannda þat Orennde, er eg atla uerda kunne siþar mer frabært: Þyckunnz eg þa miket unnet hafa, ef auk fyrr tedra nytia fengeze so nyt, at hagstæþeleg glemd Ord yrdu at nyiu minnestæþ. Nu mæler eg ei

ſua felldvin ordvin þar fyrer, at eige ſie ſa ardr mikl holläſtr, þat i Kynnatto halldе rettrar Maleyſkv ulþlikt og huerrar annarar goþrar og gamalrar ſiþueniv, liggr hvlen nackuar ſtaþfeſta geþsmvna huerrar þeoþar: Siavin uer af margom dømoin, hve ſtór vmſkipte teket hafa hþeiſer Lands liþer, efter þui ſem þeir breytto ſiþom og malfore efter aþrvm þioþom; ſua hafa þeir gavrzt huerflynder og þrottlauſer, enn gearner a vtlennda vſiþv, at efter einn alldr þeckea þæir eige ſialfa ſig. Enn þott her ligge ſua miked uid; þa ber oſs þo iafn-fvſliga at kaſta vſiþum env fyrre Manna, og taka upp aftvr ny ſiþgiøþe, huaþan ſem kuama, nær uer ſiavin oſs er þeira aþr uant.

Her

❀ ❀ ❀ ❀ ❀
❀ ❀ ❀ ❀

Her byreast nu Talavrnar:

Þar es o brvt
Goþr maþr oc uitr oc ögetur Haufdenge

Gvþmunndr Sigvrdarson,

Syslomaþr Kongs i Sneafells þinge
oc
Vmboþs maþr hanns yfer Arnarstapa Jardom;

Sim Andaþezc

O Staþ o Sneafells-Nese
Freadagen nestan fyre Mikeals Messo
Or Krists Burdar CIↃ.DCCL.III.
þat uas it otta Rices
Friþrecks Dana Konvngsens
Fymta
meþ Þui Namne.

Han uas
Sybhred'r oc Gebprvþr,
Scilgoþr oc Scaurvngligr,
Uinauanndr oc uinfastr,
Æinfalldr oc æinardligr,
Hollr oc heilraþr,
Stillt oc Storraþr;
Hafde Rysno mikla,
Uas aur at fe,
Oc hofs maþr vm flerst

Han uas
Ættarlauer, alþyþo steorn,
Uinr haufdengea, uestra liþsinne,
Eckna fro oc feþorlosra,
Sinna lannda some:

Hann
Trega Trvlynder,
Syrgea Samlynder,
Grata Goþer Menn,
Isazc Asaundarmenn
Oc Quiner;
Pui þæir misto hanns:

Hann
Er mestr Harm davþe
Ættmannom oc Astuinom,
Er nv sacna
Uinar i staþ.

Sua

Sua kuaþ æinn þæirra vm late hanns:

I. Mic hafa uertor uittan,
   Uegþings for ec hinngat
Illo heiman heille!
   Huaur at kueþe dvra
Laſo mier daprar Diſer?
   Dvr io bellte loav
Fvr; enn nv ſuiþres ſuare
   Sefa klackande gefvr!

II. Fallen es fvr Elle,
   Fvre bord, vnnd ſtordo!
Fer ec hryggleica fare,
   Fer ec ofvr hæiþe huera
En glict es ſim bannaut
   Aull ſie gonga min þongat,
Sim nv dvggelegt liggr
   Lic uid trefea brico!

III. Æþlengr bra braþla
   Bvnndens ro Guþmvnndr:
Aund hefer farit til fvnndar
   Friaþ Stirn hara laþa.
Hueim faz fegre døme
   Fvre nøgd davþans høgdar?
Snelog leiþ furer augo,
   Lif haufdingea ſniuet!

IV. Uæit ec minn uinr es laten
   Ual mvna þar ſala
Baſt hefer gerr, fra geſtaum
   Geck vm ræit til hyrdſvæita

Kriſte

Kriste hea, sem hraystan
Hefer gøheng i Møho,
Seilen fro synda folom
Fnic til himen ricea.

V. Huar ro hnagløpa syror,
Hasillendr illa
Uid hean i hiar ronvm
Porre flomelge snorra?
Her ro feoendr fearre
Flockr afvndar bocka,
Her roha man mærre
Min ast gehe sino!

VI. Huat øpa Conor oc knapar?
Karl, øpatto snarla!
Hugget af Harma deggv
Hverean syrgea myrgen!
Brott es hann mano uer hitta
Himen golf yfer seolfan
Hlira! mans es i mæinom
Matalaust at grata.

VII. Oraum man fremre føra
Fegens dag muna, Regen
Scuggsea gerder glauggaurst!
Getr synt ahro betr
Uars lice uinar hvrso
Uelliha man sihan;
Mannge selingea songa
Seo meir ha es han høyrer!

VIII. Drevper helldr og hrapar
Hæiþsuell o snefelle:
Gvgnaþe suæit uiþ sagnar,
Sifrauþ Mærengs dauþaz
Horsen es store starfa
Storkuþr hels fyrer orco:
Þat stauc lafde þravþe,
Þræir Goþmenne flera.

IX. Alldr æi kuam i kuellde,
(Kuelld heims fyrnezc helldr).
Alldongt annar golldr
Vrmeskers uiþ þersan:
Ymiser nerar uese
Ualld hafande malldvrs
Sneoagnvps fenco fræia,
So þæir æi slican sim aþr.

X. Far heill uinr uera
Uegbraut, vnndrænav þrautom
Fra til sevnna seautar
Svnno Grams! uit vnnim
Vorðlengs vþn eþr orde
O spor feta þorem;
Þannvg spurða kiol-kvnnim
Kvrran til himens forra.

XI. Brott

XI. Brott, vnnz heiler hittvmz
Huad ratande hadra?
Brott hars halldom hatto
Heimspecings o hinge!
Vemol uitrengar døma,
Uemol føha faler:
Gvhs es hvgr en høga
Huild Dvrdlenga uilldom.

XII. Hehra lac; ere locit
Ein golls harme hinvm
Nar vnnd Folldo fare;
Fann aund gleheranna.
Helft rehc tueya tvlfta,
Telea noquihar helev:
Bvnnden tel eg aull o ennda
Ord Dræplenge fordom.

Talan

Talan sialf.

Hvad hygdag at ræþa nockot vm vlikar at hafner, uisra og Skammuisra eþr heimiskra manna, og bakna til asamt, meþ solikre ræþv, uitvrligra frammferda þess mans, er siocken a, her næst syre framan. Og syne; mier þui æi illa tilfvndit at hefea uarn formala, med Formala þess Meistara, er einhver hefer merstr spekingr uered, af fornvm maunnvm, her a nordr lavndvm; Enn hann byrear sua bok sina, þa er hann kallar Kongs Skvggsio, talande vm siþa gavtr manna i þesse,ueralldv: Ek leidda, seger hann, allar iþrotter fyrer augv hvgar, ok ranzsakada ek med athygle alla sido huerrar iþrottar: þa sa ek miken fiollda mæþazt i uillvstigvm þeim er frahaullodu sidligvm þiodgautvm, i uilli attir vsida, ok tindust i vbyggeligvm daulvm, þeir er þa stigv gengv er mest lagv Forbreckis; Þuiath þeir þreyttust af langri mædi rvnnins uegar ok haufdu eige brecku til vppgaungv, ok eige

fvnndv

funndv þeir gagnſtigv þa er þa mætte leida til þioduegv ſida. Sa fiolldi Syndizt mier tinazt med ymiſom athburdum: ſumer ſyre ſafræde Saker, þuiath uillvſtigar uoro þo miok trodner, ath þeir ſynduzt fyſilig=ſter ath ganga, ok hvgdv ſafroder Menn, ath þat uæri þiodgavtvr, þui ath þar uar meſtur fiollden a. Enn ſvmer tynduzt fyre lete Saker ok rækrarleyſe, ſvmer hræduzt Had oc Spott, ef þeir geinge ſer einer at uegar; enn ſvmvm geck til þralynde og illſka, med ymiſom girndvm. Enn þa er ek hafda ſet hafnan ſidſeme ok tion hafnanda, þa hvgda ek med mier huvrn ſtig er ek ſkyll=da ganga, þeſs er ek yrda einnſaman ſtaddr a þeim ueg er ek tæka ganga; Þo ei þa gagnſtigv er ek ſa fleſta þreytaſt a, ath ei mædde mik breckvmegn ef ek fyſtvmſt aptvr ath huerſa.

Ecke ma eg miklv bøta uid þeſſa grein, enn þad eitt ma eg vm hana uatta, at hvn er liſande domeſaga reykanar dauþlegrar manneſkio a iardar æue ſkeiþe; ſkal þui ofan taka dvlkofran, og lata ſea bert hauvrvnd mannligrar Nattvrv, i rettvm ſkilninge Lifs og Dauþa, ſem margr vmtalar, ſa er eige kann grein a at gaura. Enn þott marger lvter ſie latner vtanbrautar, ſem nauþſyn bære til at gloſa, þa uanom uer, at tilgangr oc ſtvttleikr þeſs Ørendes, er eg hefer i mvnne, late uarkynazt þat er auant er.

Sua

Sua ſagde merkelegr maþr og agætr ſpekingr, Lvcivs Annævs Seneca, ad Hann uillde ſia gauþann med hinvm ſama ſuip er hann heyrde hann; og endte hann þat, ſua ſem ſiþar reyndez og i fraſagner er fordt. Fam einvm þycker annſamt lif þeſſarar ueralldar, enn flerſter aller hyggia arviþlega til dauþans, þott hann ſie raunar ecke. Uer foþumz menn þegar er uer uerdvm i moþvrquiþe, og þrovmz þaþan af, at likamligvm uauxte, vnnz uer eru Folluordner eþr al-fodder, og er ſa hinn forre lvtr æuennar; Enn uer hrornvm eþr dovum a heim ſidara lvta, þangat til likamvren fellvr, og er hann þa follkomliga dauþr. A foþingar æue mannſens koma framm holldligar hræringar, fiolldga þær og ſtyrkuazt þar til er Dauþans Aeuen hefvr at oyþa þeim, meþ þuilikom hætte, at þær linazt fyrſt, og uerda æ firr og firr, enn vm ſiþer aulldvnges a braut huerfa. Ma nv af þeſſo avllu ſia, at mannleger likamer eigv miken ſkylldvgleik uid hverfvlan iardarbloma; Þui treit grør og blomgaz, enn þeſſo nærſt hrornar þat og þornar, og fellr at lvktavm: Þo er likramrin miklv nieir uanndadr og haglegar ſettr, at þem mvn, er hann er upphafliga ætlaþar til meire ſtarfa, og tigvglegre þionvſtu, ſem enn mvn ſeinna ſagt uerda. Huerſr hann þo at ſiþvrſtv meþ avþrvm bravtanlegvm lvtvm, og ſnizt til iardlegrar nattvrv og efnes þeſs er hann er affkommen.

Þetta ſem hingat til hefer eg ſkirt, ræddag vm holldligan uauxt og dauþa mannkynſens, er miok likezk i eþle flerv kuikenda iardar.

 Enn

Enn um framm þenna lot hefor almattigr Goþ Mannen skapaþan meþ anda follvm skilnings og uolldoglegra raukfemda, sua at hann þeckia kynne og i uager leggia Jllt og Gott: Getur hann einneg meþ sealfræþe drygt huart tueggea; Po hefor Goþ meþ rettuislig vm lavgvm fenget mann- envm Jllt og Gott, og byrt þau hin favmv lavgen meþ mavrgum domvm, annat tueggea til uiþrsyn- dar elligar fyselegrar goþfyse. Er þesse ande, er uer ymest kavllvm Sal eþr aund, stiornande uars hollds og þess hrorenga. Lifer hann æ og æylifle- ga, meþ margfavlldvm og skiotligvm hugsanvm; Pui sua sem likams lif ero hroringar, sua er og lif anndar folget i hvgrenningvm eþr hroringvm hvgar, og Samuitavndvm þæirra hinna favmv

Af þessv ma marka, hue miken greinarmvn Goþ hefor gavrdt anndar og hollds, sua at þaþan hafa forner spekingar holldit at engv haft og kallat. prisvnd og myrkastofo Salar uarrar, sem hon lauseft vr meþ dauþanum: Panneg kueþr at orde Cicero i Draume Scipionis og fleirum Bokum er hann ritad hefor; og miok a þa leiþ tala enn marger Kristner Kennemenn a uarvm davgvm.

Enn ei at siþr befr hinn ædste spekingvr og havfundvr allrar nattvrv, uattat, i magnsmv- nvm og uegs viafnra lvta, miklo dypre uisende, helldr en uer favm understaþed; Yferguæuer þo huat einna hellz sa lavndardomr er hann hefur sua vglik efne, sem ero annder manna og likamer, i eina skepnv sett, og sua naquæmliga tengslat, at efter hvgsvnum vdeilanlegrar Salar skipaz hrør- engar havfigrar likams nattvru. Sealfer hgv-

sum uer raun i hende, hue nagavngil erv þesse hion, þar Salen sykest af nattvrlegvm kuellingvm, (og er hun þo, ser i lage ihvgvt, frials af vmskiptvm og sivkleika); Enn likamrin, af hennar ofvrhuga fær oft sott og æsing, eþr braþuisligan bana. Miklv flere skynsemder þyrftv uer at leiþa til skiringar þessa mals: Vm ymisom iþrottum og uegum salar huersu miok hvn oppháfliga likest i ætt hins hædsta havfvtsmiþs og sins Skapara: hverso siolskylldt er hennar Embette, og hue dasamlega uart holld og limer erv skapter og setter henne til hagligra frammquæmda. Enn eige ma þess alls uidgeta, i sua litellre skra; þui her opnazt siauar-diup hinnar gvþligv heimspeke. Helldr hlyt eg þar niþr at koma minv malefne, er eg hafda ætlat syrer avnduerdv, og syna meþ fam ordum, hue misiavfn eru dægvr Lifs og Dauþa, efter mælingv uitrleiks og heimisku uar mannanna.

Þar man eg fyrst tiltaka, er os gavrest mest naquamit og uer havfvm helldst leiþsavgn af, enn ætte þo firrst at standa girndvm og afrekvm uarvm; þat er holldit. Sagdag fyre skemmstv, huavrso þat er at fornv og nyiv af spavkvm og lærdvm Mannum vuyrdt, og halldit uitrlegt, at afrækia þat sem merst, meþ svllte og pindingvm. Og otrvligt er þat, a uarum davgvm, hue heiþner menn i Austrindia raþa sialfvm ser hardlega, til Straffs og Yferbotar. Enn saa er Gvþs Uile og retteleg Skilning uarra Nattvrv laga, at uer Hossamliga nærvm og Styrkivm likamen, sua hann sie ei uanafle til at gera sitt Embætte, og neyta huavrskonar andlegra hialpraþa til Lofs

Skapara sinvm og Manne sialfvin til sannligrar vnaþsemdar; enn avþrvin Mavnnvm til Styrktar og Gagns i goþom og farsælligvm lvtvm. Po uitv uer sialfer fauiser Menn, at uer uillvnz aller drivgvm, þuers af þioþgavtv; enn færster af oss þravngom holldenv meþ fyr teþvm pindingvm, til yþranar auka. Helldr steþeom uer a suasoþsamligvm uillvstigvm likams losta, styttande lifdagana annat huert meþ lete eþr vþarfligv aruiþe, ellegar og ymisom efterlatvm likams gyrnda, enn tavkom i mot fyrerlat heilbrygde meþ uadueifligvm alldrtyla, sua at þralega deyvm uer aþr enn uer erv fodder. Hue vmaklygt heiþingivm hafe uyrdzt þuilikt liferne, megv menn meþal annars raþa af Skriftvm þeim er Cicero aqueþr: At þeir sem a life uelltu sier i Syndsamlegvm losta og brvtv sua rett Gvds og Manna, skvle efter dauþann uelltazt vmhverfes heima, med sifelldvm erle og Vnadum. Uitr maþr uaraz sem mest ma hann alla vuegv, og þott hann stvnndum sie nauþigliga halldin af Beyrsnvm tilhneigingvm, þa sueiger hann þær kiænlega til goþuilea, efter þeim raþvm sem salen aleggr. Þui skal til hennar draga ræþuna, og drepa a, huiliker erv mannleger lifdagar, at andarlife; bæþe uitra og skammuisra Manna, eþr heimskingia, sem hafnendr erv rettrar andar Nattvrv.

Uerd eg Þess at geta, at uitran mann og godan læt eg eitt uera; enn hinns uegar skammuisan og illan mann; þui eins og engen heimiskr maþr kann rettelega goþvr at kallast, sua kann og miklv siþr illmennit at heita uitringr, þott hann skyrte.

eige slægd til asælnes og uandra bragda; meþ þui hann hefur enga lifande þecking a Goþlegre speke, sem knytt er uid oseþiande fysn til goþra Uerka. Marga illgiarna menn hoyrig leifda fyre uitrleika saker, sem rauner ber a, at þeir erv einvnges uitrer i heimskvnne, og marger heita þeir goþer Menn, sem eige kunna gott at gera meþ skynseme.

Sa einn er huert tueggea, goþr maþr og uitr, er byr yfer lifande þeckingv goþra lvta. Þui uar þat spaklega mællt, er sagde uitringr nockr a Spane: Ver eige illur af þui þu siert Ofgoþr: Gøþskan einsaman a ei heima nema hea Bavrnvm og Heimskingivm.

Nv hefzt þar æue Salar i likamligo Herberge, er maþr er geten fyrer holldligan samgang Karls og Konv, og synazt litlar hennar meniar, ar lifdaga Mannsens; þo uex hon huartke ne þuer, þat er gagnstæþelegt andlegv eþle; enn mæiande man uera mikeleikr andar at trappna tale; þui sua sem hun hefur margar Nattvrvr eþr uitlegar hvgarhrorengar margra Kynia, eins skipter mestv vm haleik uits i huavrre Nattvrv. Og meþ þui Salen er sua fastliga hallden i fadmlage likams, er eg aþr gat i ræþv minne, og þarf hon hanns lima uid til hueruetna, sem hon uill starfsamliga atforazt, þa er hon eige lios i Barnøskv, meþan smiþuelar likams erv ei algavruar. Siavm uer bavrnen fara raþlauslega, giæler þau margr fyselegvr hiegome, meþan i erv leiþingiastaþ bvlgivr at fallanda bloþs, og blind Skilningaruit; enn uiþ þat, er alldr føreſt yfer, þa tekvr Salen uit stiorn holldlegra lima, og allre Uerkaskipan. Nu byrteſt

 þa

þa framm a leiþ, huort meir ræþr andleg forsiá, eþr lata menn suikvl fagrende fylla grunnsæe Skil-ningaruita og glepia sianer andar; sannaz þa a ofs it forna maltæked, þat oft drepur føte sa er augna missser. Þui nær her er komit mannlegum efnum, hravtvin uer titt i uarre frammferd yfer havlkn otila, sem uer hvgds uera fagra dygdabraut og slettá; af þui uer savm eige sannendauegv.

Uitr maþr byrear sina ferd meþ opnvm hvg-skots augvm, og synazt i favr meþ havnum auþ kendar sorinivr ennar fremre farsælv, sem alldrei skilst uid hann i nackvrvmþessa heims fagnaþe, ne helldr moþeligvm drep-riþvm: Hann gengr eins og Seneca kemst at orde: Med wissre Feta tavlv til dauþans: Hann suitnar meþ vnþe ar og siþ, i yþvlvm stavrsvm hvgsamligra lvta, sua sem satt hefde hann vlifat, en margt vgavrdt. Puers at mote gengr Skam-uis maþr uillr uega: Ueit hann ei huar hann kom a leiþ, enda hyggr hann uegen i braþ huerge skemmazk mune: Verit hefvr hann at uinna, enn til vþyrftar einnar og leiþenda sialfvm sier, þar til at ouavro stigr yfer hann daligr dauþe.

Uitr maþr er iafnan auþraþr forsian andar, og gavrer æinn Gvþ sier at athuarfe; enn hei-miskr maþr gremr Guþ at sier, og Salv sinne ueiter hann einlæte

Liuivs Sagna Meistare seger Romvlvs lete þriar uera skilnaþar Saker bonnda uid kono sina: fyrst, ef hvn uære i feavrraþvm uid hann; þa ef hvn ger-de hann ey einblytan; enn sia uar en þriþia sauk, ef hun hefde leyne lykla at hyrdslum. Nv gera Skamm-uitrer menn þetta allt i senn, efter illvm

framm

frammhuata latvm hollds gyrnda: Þeir fiand-
skapaz uid andan og raþa banaraþum, latande
hann einan enn horande sialfa sig: Meþ vrettvm
lyklvm komast þeir at hanns fearsioþom, þegar
þeir hafa Goþligar andans Nattvrvr til fram-
quemda klækeligra likams gyrnda, vnns þeir meþ
suisom dauþa gera nauþiger sialfskapan skilnat
Lifs og Salar. Og hvad þarf eg lengr at dra-
ga þetta Mal: Uid myrkua slaugar og anduyþre
gæfunnar gogna heimsker menn, og yferkomazt
af otta; enn hinir gavrast æ at styrkuare. Þegar
allt i lynde leikr, auþr og vyrdingar, uaþa þeir
vpe miok; hleyppvr þa til þeirra ofmetnaþr, sua
travtt eþr æi mege aþrer menn gera þeim til hofs.
Enn uitr maþr er hinn same, og þa huad uarastr
vm sig þegar hiner vgga minnst at sier: Fe og
vmdome kallar hann liþueislo þess hærsta giafa-
ra til at sigraz a illo: Uer hann huervtueggia til
vvgda starfs og styrktar goþvm mavnnvm, þem
er hellst uidþvrfo. A Skamm-uisom mavnnvm
gloer auþrin; enn af þui þem uerdr starsyndt a
hann, þa blindar augv leiptr, og iafn framt sigr
hann a þa, og ber meþ þvngd ofvrliþe, aukande
þeim suefnhausge og folsligt anduaraleyse. Sua
þeim fer ei slærre þui, sem agætr Hershavfdinge
Paulus Æmilius sagde vm sina Menn er þeir skoll-
dv uavrd hallda: At uapnen yrdv þeim til
Þyngdar og lete; þui þeir uære lvkter i bryn-
ivnne eins og iarnhvse: hesdv Skiolld fyrer
hvrd enn Spiot fyre stod: Suæue þeir sua
og hefdest ekke annat ad, en þat, ad þeir af
fegurd uapnanna lete Fiandmenn sea sig.

 aleng-

alengdar; enn Sealfer sæv þeir engan Ouin.

Til lykta skal þess geta, hue miked skile uisan og fauisan Mann i hinnsta skilnaþe Salar og Lifs. Ei er þeirra minne munr i dauþanum, enn i nynemndum unþan faurnum lifnaþe. Þeir sem folslega frammganga, lifa an umþenkingar, og þola gott og Illt an skynsemda raunar, uidlikt og Skelfiskarner: Þeir liggea iafnan i leirnum og kunna eige aþra hroring eþr nautnar æþe; enn at gapa uid Solarhitan og lykia sig aftr uit Kylldan. Til dauþans hyggur hinn Skamm-uise; enn ætiþ illa, þui hann ueit gaurla þat hann hefer illa lifat, og alldrei uiþ hanaum buest. I annan staþ ber uitr maþr yþular annsemder fyre lifnaþe sinum, sua ei þurfe hann at hyra um dauþan, og hyrder hann huaurge nær hann kemr, þui hann er alldrei uarbuen: Dag huern er honum fyrer Augum hugar skuggsia egenlegra athafna, sem sol firraz og fleiga burt, ef sua berst ad, þeir nockurar sinne i hana lite; þui þeir sialfer fælaz sinn usriþleik. Sa fauise uill alldrei deya, þui hann ueit sig alldrei lifa, og þegar Lifed er endat, uill hann fyrst byria þat; enn uerdr meþ þeim hætte, ad hin siþursto anduaurp uekea Samuitunder hugar, hueriar er opna seanum manns at uuilia, ufrynelegar Skuggsear þess hins liþna dauþa Lissens, sua þær lykeaz alldrei up þaþan; helldr fylla þær augo Salar ogrligum motburdum, og ala um alldr harmfollt Lif meþ yferuættes leiþendum, þem er alldrei megu þeir afbera. Hinns uegar stenndr uis maþr aurygr og biþr komu dauþans i

franligre

franligre uon: Pyckezt hann hafa lenge lifat ef uel er lifat; þui hann ser ecke Skamm-uisan kuam ast yr barnoskv, þa er hann skorter opt ei a tiræþan. J falle likams erv uaknar allar samvitavnder an-dans, byrtande gerualla Spegla lifanda Lifs og þui meir storande sierhueriа Liking athafna fagr-liga, sem hann hyggr þa gott til at taka skiota aumbavn dyggelegrar Pionvstv: Makende fyrer okvrleik, enn fyre uolk og uesælld mvnaþligt hoglife: Mvnu uera þær likingar eymvna, og þær skyggsior anduerdar horfa vm alldr: Pa neyter hann i tome andligrar Nattvrv, og athyglar an hindranar lavg og eþle þess osta rettara: Fær hann af allav samau, þeirre ihvgan og losligv uottorde sinnar Samuitskv, sua mikla gleþe, at huartke kann hvn at mælaz nie til þyrdar at ganga: Lofar hann þess Skapara sinn, og lifer i þeim fagnaþe eylislega. Pann ueg siavm uer nv dauþliger menn, at sa heimiske tekr þar tilsem hinn uise endar, og uinnr hann avfsvglega þat sem meþ lage skal uinnazt, annat læivr hann farazt fyrer. Pa byriar uitvr maþr i hogdom, og lykvr uid meþ skemtan og uyrdingv. Uil eg sua, aþr eg skilest uid þetta mal, koma meþ iatningo Hæi-þens manns, sem eg hof fyrer avnduerdv, þar hann seger huerneg hann lisa uillde a þennan hatt: Eg uil sia dauþan med sama Suip og eg eg høyrer hann. Eg uil þola allt arniþe Styrkuande holldet meþ Salunne. Eins vil eg ... engv hafa auþænen huart helldvr þau erv nær eþr Siær; og ei uil eg uera Stor-hygadre þott þau gloe vmhuerfes mig eþr

hryggare þo ligge þàu a Naŕstadar. Eigé uil eg Finna huert aubnan keme eþr fer. Hallda vil eg avll Lavnnd min at uera og mitt Lannd at uera allra. Þar efter uil eg lifa, sem eg ueit at eg er fyrer alla Föddr, og þacka nattvrav hlvtanna þar fyrer; eþa huern ueg kunne hon betre at gavra hluta minn? hvn hefer gefit mig œinn allom og mier œinom alla. Huad eg tilhefe, þat uil eg huerke geima meþ sinkne, ne meþ Eyþslav vtausa. Engan lvt þyckest eg helldr eiga enn þann sem mier er uel gefen. Eige tel eg eþr ueg vtan þegnar uelgerder. Eg skal alldreige hallda þad miket at uera, sem aþrer eg af mier uerd-oglega þyggea. Eg uil eckert gavra efter atlan, enn allt efter Samuitskv. Huad eg gere sealfr, (sem) at mier ouitanda þat uil eg œtla sem eg gerde at uitne alþeodar. Eg et og dreck til at sedea nattvrliga Þvrft, enn eige til at Fylla magan elligar tøma hann. Andœll em eg uinvm minvm, enn mevklatvr og tillatsamr ouinvm. Eg tilleiþvmz aþr til er mœlt og skynda til ad ueita sømeligá bøn fyrr enn beþen er. Allt heimren er mitt Favþrlannd og Goþen erv miner Formœlendr: Þeir stannda vppe yfer mier og vmhverfes mig, metendr allra minna Orda og Verka. Frammliþa uil eg meþ þuilikav uœtte, at eg hafe elskat goda Samuitsko, og goþar yþkaner, sua enges Frelse sie minkat af minvm uavll-

dvm,

dum, og sidst mitt eget. Huer sem nu þetta Flytur og will og freystar at gøra, sa hinn same myn ganga leiþ sina til Guþanna.

Her hefur æfe Gvþmvnndar.

Nu man eg þar ræþuna huilaz lata: Willdag þær greiner er eg hefe talit um riþ, skylldu ryþia til vegs og minningar nyrdugligs og agæts havsdinga, huers ferell uerit hefur einstig forsialeiks og uisenda. Enn þat er þar sem var hinn sæle maþr Gvþmvndvr Sigvrdarson, huern eg nemnda fyre framan i þesse Skra: hefer eg meþ þeim efnum hafed stuttan formala, at eg uillde sua takna hans Sigrsæla frammfavr af þessare ueralldu, eige til harms eþr helstriþa uinum hans, helldr til skynsamlegrar hreystingar hugar og makligrar endrminningar hans Lifdaga. Huerge þarf hann holbera uid, fiærre ser þi; enn uerdigr er hann þess af mier, sem aþrer geþer menn, at eg unner havnum Sannmæles. Nu er þat eige min ætlan, at eg myne auka lofstir hans i nockru; þui þar til em eg uanfor i alla staþe, ennda uar havnom alldrei rett i skapfallit, at heyra hroþr sinn, helldr hugdest eg ei mega stinnga unnder stol rettu boþorde minnar Samuitsku, ad eg skyllda meþ einhuerio mote agæta hanns Lifs uitrligar Frammferder; enn eg ma þat eige gavra meþ avþru mote, helldr enn þui, at eg skrasete þessar malsgreiner, sua at ei uerde þær so sliott med tionum: Mællte hann þat oftlega, at þuilikar Tavlur, er eg hefe nu frammflvttar, uæru huartueggia hreystelegar og nytsamar, og ætte þær hellst ad hafa yfer grefte frammliþens Manns; þui

þui Likpredikaner ættv ei at gavrast til hrosanar dauþvm mavnnvm; helldvr til Vpuakningar og Lærdoma þem er efter Lifvv, uit gefed tækeføre nyuordens dauþa. Nu ma eg þui uiþauka, at hann sie i marga staþe uel at þui komen, at hafa nafnbot uitrs manns; og þui betr sie þat falled, ad eigna hans Namne þa skvgsio manna framm-ferda er eg synda fyre skemstv; sem hann uar sialfr bæþe uitr maþr og goþgiarn: Erv slik døme allgvþrækelig og Salum uarum nyseleg efter at breyta. Do ber mier ecke at ganga sva vmal-mannlega framm hia gravf hanns at eg minnvmz ei meþ sam orðvm hanns vpphafs og afdrifa.

Gvþmvndr uar i Favþr ætt Nordlenskr at kyne Sigvrdarson Sigvrdarsonar Jonssonar af Svalbarda nordan vr Oyafyrde, og er sa frænd-balkr bæþe mikell og gamall og Goþkvnnigr. Moþer hanns uar Gvþrvn Nikvlasdotter Prests vnnder Mvla a Skalmarnese. Sa Nikvlas uar komen fra Dorleife Riddara og Byrne Hannefs syne Eggertssonar Eggertss. vr Uik austr i Nor-uege. Dau Sigvrdr og Gvþrvn biogvsyrst a Brianslæk og Fyrde, enn siþarst i Flatoyv a Brei-þafyrde. Deim uard þessara sona auþit er a legg komvzt: Sigvrdr uar ellðstr, er siþan uar lenge Prestr i Flatoyv; Da Gvþmundr er nv gat eg; enn yngstr þeirra Broþra uar Dorgrimr Sy-slvmaþr i Myrasyslv. Dotvr uarv þriar: Dora Ragnhilldr og Gvþrvn. Faþer þeirra Sigvrdr hefvr uerit neckra riþ lavgsagnare i Bardastrann-dar Syslv. Hann uar Starssmaþr mikell og hellt

hellt miok Sonv Sinvm til Læringar. Skal nv þess Manns æinvnges uidgeta, er eg hof vm at tala i fyrstv.

Gvþmvnndr uar snemma nænligr til Spakleiks iþrotta og Syndest brait at uera mikillar hamingio. Hann uar falatr a vngvm alldre, enn huass i Skilninge til boknams; Þui let Sigurdvr faþer hanns, hann nema allar klerkligar iþrotter, sem i þann tima uar titt at akta vngvm mannum: Uar hann vm Svmrom meþ feþvr sinvm enn vm uetrvm i Skalahollte. Þa sat þar at Stole agetr Byscop Jon Þorkellsson Uidalin, og vnne miket þessvm vnga Manne; Þau uorv hin seinvrstv ar æue Jons Biskops. At farra uetra freste uerdr hann sua fvllnvma i Skola Lærdome, sem sømeligvm prests efnvm byria þokte, og þo uel at þui. Sem liþen uarv kennslv ar hanns, gerdest hann fvllþroska; dualldest hann þa vm nockvrn Tima med þeim Systrvm Eggertsdotrum Biavrnssonar vnndan Skarde, og uar ræþesmaþr. Nv fær hann mikla farsyse til vkvnnra lannda, og hyggjt hann sua hellst meiga framazt og æuazt i farsællegvm lvtvm, ef hann sialfr sæe og nema mætte þarflegan froþleik og fagra siþv annara þioþa. Af slikvm efnvm einstrengde hann þat meþ sier at fara vtan; tok hann sier nv far i Stykkes holme, meþ Dauskum Kavpmavnnum, a Skipe þui er kallat uar hualfiskrin. Þat Skip let i Haf siþ a hauste og uar nær tione uid Hialltlannd. Þo uard Gvþmvnndr vel reiþfare og þeir allir samt, og

komuz

komuz til kaupmanna hafnar þat ar; uar hann þa uetre meir enn halfþritogor.

I Kaupmanna Havfn uar hann teken i rett og tavlo Stodenta; kom hann sier bratt i Kynningskap uid lærda menn og agiæta, sem fliott skildo hue mikels hattar hann monde uerda: fremstr af þem uar merkelegr maþr og uiþfrægr fyre margra lota Saker, froþleiks og Speke, Johannes Grammius; hafde Guþmonndr þennan Mann helldst at athuarfe og foristo sinnar Jþþnar. Ny meþ þui hann uar ein falldr i Ast og þionosto uid almattogan Goþ, og uisse gerlega þat hanns otte uære upphaf allrar uitsko; þa girnezk hann hellz at nema meþ fyllom ravksemdom hanns Uisdom og hellgar Ritningar. Enn af þui Goþ hefer ei auglyst sinn uilia skynlavsom kuikendom, helldr mavnnom þæim er hafa Skilnings fyllanda; og ætlar hann soo til, at þeir skylo þann Skilning ræyna sem merst, til fiolganar allrar nattorlegrar kunnattu: Mego Menn sua hellzt og best skira helgar Ritningar og troa Goþligom Leyndardomom, at þeir hafe aþr sem fremzt avþlaz, af Goþs nattorligom Efnom, þeckingo Goþs og sialfs sins: Þa uillde hann fyrst nema heims speke, huer i sier hefor innefolgnar gavruallar kunnattor Guþs uilldar og athafnar i alheims Nattvro: Læra þær kunnattor rettan greinarmon Dyggdar og Syndar, uyrdingar og Skammar, Eymdar og Sælo: Þær syna huert satt er eþr logit, uist eþr ifanlegt, liklegt eþr Vliklegt, og at lyktom liking og Stord allra lota.

Fyrst.

Fyrst nymde hann þær i þrotter er Heimspekingar kalla Metaphysicam og Logicam; þa Ethicam, jus Naturæ og Politicam; enn siþarst Mathesin og Physicam.

Þegar hann þottest nockrv aleiþes komit hafa, vm þessar iþrotter; þa let hann skra sig til raunar og feck af huerium Meistara i sinne Iþrott, ed besta uitne; enn af avllvm þeim asamt, þa namnbot, er þeir meigv Æsta gefa, og kalla laudabilem. Litlv þar efter uard hann Baccalaureus Philosophiæ. Nv kvnnv at savnnv marger at fa þuilik Navfn, enn svmer uera miþr at þeim komner, sua sem stvnndum ber raun vm uitne; enn vm mann þenna uar eige þavn ueg farit; þui bæþe lærder menn og aþrer er savnn deile uissv a havnvm, mæltu hann uæra einn af þeim er fremster stoþv i Flocke sinna Lagsmanna. Synde hann þat ei allsialldan i klerkligvm deilldarmalvm og gamansamligvm þrætvm, sem menn uekia tiþvm, svmkostar fyre rauner eþr dægra stytingar. Hann uar i þeirra Tavlv, sem i Kaupmanna Havfn fyrst navmv og fordo sier til auaxtar, nyan hatt heim speke, huorn er hof at kenna meþ uolldigvm Skvnsemdvm og Skylavsvm Ravksemdvm nattvrvuitskv, Þyþuerskvr Spekingvr Christian Uolf; og uard Gvþmvnde þat tiltæke at mestve nyt iafnan siþar meir, sem hann sialfvr hefr nockorvm sinnvm uottad.

Og er hann hafde nv þannveg vmmbvest, þockte st hann hafa fengit þann framgang er framast mvnde havnvm auþet uerda, at þui sinne, til at nalgaz meþ iþvgan folgen fesioþ Gvþs Ritninga; byriar hann þa þennan Gvþsannligan starfa i styrkre uan

at Guþ hylpe hanom og greidde gavto hanns til hialpuænlegs andar algernes. Pad uard at goþv raþe; Pui hann tok uid þessa ydn þui meirvm frammfavrvm, sem tilkoman uar enn meire hattar helldr enn i env fyrra bokname; sua þat mællty nockrer uitrer menn sem gavrla uissv hañs Lærdom, at hann uære uist boren til nockra andligra forræþa. Feck hann og, þegar raunir uarv tilgavrdar Skilnings og Kvnnattv hanns i Lærdomvm Kristennar trvar, iafna namnbot þeirre er hann fyr hafde fenget i heimspekenne. Allt þetta mætte synaz ærit til at auglysa Lærdom Guþmvnndar, þar slikar Jþrotter er nu hefer eg talit erv einvnges lærdar heitnar vti Lavnndvm; enn suo eg ei i nockvrn mata drepe a dvl hanns froþleiks atgerue, uerd eg þess at geta, at hann kvnne auk Gryckskrar, Latinskrar og DanskrarTvngv, at skira þyþuerskt Mal og Franskt; nam hann þat af avþrvm Vptavkvm; þeim er eg enn mvn seinna greina: Ecke uar hann vkvnnande Hebreskrar Tvngv, þott vrþe hann siþar at leggia þessar og aþrar flere sagætar iþrotter fyrer oþal. Vmfram of slikar ydkaner las hann iamt til skemtanar og farsælligra doma a bokvm enna froþvrstv Sagnameistara, og gavrde sier kvnnar fornar Savgvr þeirra uilldvstv manna og frogvstv havfdingia Samlendra eþr vtlendra: er huarvtueggea þesse kunnatta tvngna og frasagna halldenn hinn meste Lærdomr og fræþe a uaro Lannde. Nv er eige vndarlegt af aþr sagdo þott maþr þesse uære af avllvm goþvm og uitrvm Mavnnvm uel þockaþr, þem er hann kvnnv.

Vmm

Vmm þessar mvnnder leiddv Suiar miok at spvrnigvm vm Jslendska Menn, þa er froþer uære og lærþer, ef fara uilldv til Uppsala og halld vppe fornvm froþebokvm sem þar liggia, og at miklv leite erv vpphaflega flottar af Jslande: Þeir skylldv laun hafa fyre Starfa sinn, og vmfram aþra geoþskv og hoglife. Uid Gvþmvnd uar leitat þessa mals; enn meþ þui huarke sialfvm havnvm ne helldvr uinvm hanns syndezt þetta efne sua uænlega stofnat, ennda uar ecke fostr iavrdv hanns þaþan brvn uan nytsemda; þa syniar hann at fara og uill biþa betra fores. Vm seinvstv misservm þeim er hann uar i Danmavrkv, þa uar þar tigen sendemaþr komen vr Fracklande til Dana Konvngs Christians hins Siavtta, og biþr hann nockra riþ i Kavpmanna-Havfn efter erendeslokvm sins Herra. Uid þennan mann komst Gvþmvnndr i kvnnigleika, enn ogetsama eg skira meþ huerivm atbvrdvm þat skede; Og fellr hann þeim Franska Herra sua vel i Skap, at hann gavrer sier datt og uerdr fiolrædt uid hann i tome: Fretter hann margra lvta af Jslande, vm siþferde þeirrar þioþar, og forn froþe sem Jslendingar kvnnv meir enn annat Folk a Nordrlavnndvm. Þar kom nockrv sinne at þeim uard talat vm Karla Magnvs Keisara og Savgv hans; enn er hann uisse at hon var ritavd a Jslendskt Mal, þa gyrntez hann at fa þa Savgv, at hann kynne heim at fora i sitt Land sua fasenan grip, og endvr bota þar meþ æue Fracka Konga. Byþr hann þa Gvþmvnnde meþ sier at fara, og skira þessa ena Jslendskv Bok a Rvmverskt Mal: Kuedzt hann

mvnde gavra goþan hans lvta og tvlka sua fyrer hanvm, at hann þyrfte ei siþan at ydraz þeſſar ferdar. Gvþmvnnde þocktv slik hæitord favgvr og horſa liklega til Somda, kynne og þann ueg at beraz at ſlikar hamingio rauner mvndv meira ſloþa efter draga; heiter hann nv ferdenne og gerer ſier þa kvnna Franſka og Pyþverſka tvngv, ſem eg aþr gat; þui þeirra þioþa Mal erv nv flerſtvm kvnn a avþrvm lavndvm, þetta ſkeþe Ar MDCCXXXIII.

Enn litlv ſiþar kemr þat a malreiþ i Staþnvm, at Stanislavs Leczinſky Polina Konvngvr hefde ſlvit Rike ſitt fyrer Augvſto eavm III. Saxlendſkvm Havfdingia ſem þa uar til Kongs Teken yfer allt Lannd. Þau uoro vptavk til Mals þeſſa, at þennan Stanislavm Greifa eflde til Kongdoms og Kosningar Lavþuer Fracka Kongr hinn XVde, magr hanns; enn mikiv fyrr uar þat er Suiar hofv hann til Rikes. Nu hafde Stanislavs ſlyþ til Dantzigar, og uar þar innelvktr af ovigvm her Garda Drottningar; Enn i annan ſtaþ ſenndar Lavþuer Kongr nockvrt liþ mage ſinvm, og kom þad þo fyrer ecke, þott freſten yrde nockvr; Þui aþr liþner uærv tiv Manaþer, hafde Gyrdſkvr her vnnit borgena. Kongr komſt enn a flotta vnndan og kallaþe ſiþan ei til Rikes i Polina Lannde.

Þegar Senndemaþr hafde meþ ſavnnv fregit þeſſe tiþende, tok hann þat fangaraþs, at ſygla til Dantzigar, huert tueggia til raþagerdar og framhuata ſinvm Sueitvngvm. Uit þat forſt fyrer ætlan Gvþmvnndar, og ſnyr hann til Islands

lánds þat Ar, meþ savgrvm Ordstyr og Agætvm Uitnesbyrdvm lærdra Manna i Kaupmanna Havfn: Pa hafde hann uerit sym uetvr orlenn- des Nu sannaz þat hier er menn optlega reyna, at Guþ hefer betre forsia fyre sinvm uinvm, helldvr enn þeir stvndvm ætla, nær þeim þycker huad sællegast uiþhorfa, og Gvþ hnecker þeirra Vpgange: Uerda þau siþar at iaqueþa þat Gvþ hafe vel raþit fyre þeirra havnnd. Eins ma þetta hinngat heimfora; Pui þat er kvnnigt uordit hueria favr hinn Franske Senndemaþr for til Dantzigar, og eins huersv uidbrann þeirra lvtvr, er havnvm havsdo, uerit afylges. Hefer Guþe sua þockt maklegast, at þesse Gvþmvnndr være helldr til Stoþar og heilsvsamligra dvma lavnndvm sinvm; enn hitt, at sua hraparlega tyndezt hann, eþr uelkteſt meþ vtlendvm Mavn- nvm.

Pat sama Ar er hann quam til Islands, uard hann alþinges Skrifare, og at liþnvm þeim misservm, feck Christian Kongr havnvm Sniafells Syslv til vmraþa og fylgde þar meþ Arnarstapa Vmboþ: Leiþ sua hinn nærste uetvr; Pa feck hann Porvnnar Biarnadottvr Profasts fra Kalfafelle avstvr a Siþv; attv þau dotr tuær er komvzt til Profka, Ingebiaurgv og Helgv. Bratt syndest þat, er hann kom i Syslv sina, at hann mvnnde uera Siþavanndr maþr, þvrfte þess uid, þui Folk uar þar aþr misiafnt at athæfe. Nv ma eg ei allra þeirra lvta geta, er hann uar uidriþen, þui sv ræþa yrde miklv langlegre helldr en hofe gegnde; enn eg rita

eige Savgv, helldr Skyndelega ykerferd hanns Lifdaga, og læt þat uera gnog sagt, at alla þa tiþ, er hann var Syslumaþr, hafde hann eivn og annuyrke af þiofa Savkvm eþr annara illhrysfonga sem hann deillde meþ Ravksemdvm og Stiornseme: Hinns uegar uar hann starssamvr huers daglega, mannhafnarmaþr og hafde iafnan goþskv i bve, kom þat og mavrgvm at liþe. I avllvm skilvm stoþ hann uid Konvngen, vmfram þa flersta, er þat len havfdv haft fyrer havnvm. Nv var hann fyrer Þuilikar orsaker miog avfvndaþr af uandvm mavnnvm, sem iafnuel havfdv hann fyrer illmælvm og ymesvm misbrygdvm, þott eige uære til mark eþr likende; enn hann sialfvr bar sig auglioslega vnndan kennslvm þeim, meþ margfalldre raun og alþecktv Siþlæte til Dauþadags, sua slikar vplioſtaner vrdv innbyrdes sialfkrafa at endrmælvm: Hann hafde sialfvr allar þeirra kynia Savgvr at uettoge, og ef af avþrvm forv, þockte havnvm þær framar uera mvndo uite siþlegra frammferda, so sem mællte uitringr nockr: Halld þv fyrer Heiþvr (seger hann) ef þv ert lastaþr af þeim sem illa tala vm goda Menn.

Þa uilivm vier nockvt fra þui segia, huerier lvter vrdv til lykta lifdaga þessa sæla Manns: Þui meir sem leiþ æue hanns, tok hann uanheilende miog hætteleg, suo sialldan uar hann vsivkvr; enn þau uarv a hann hatt, at hann feck hardar innan tavkvr i Kuiþ og breost; fylgde þar meþ sua mikell slavkvrleikr og tiþ ouit, at opt hellt havnvm uit sialfan bana. Sua synezk þeim er

skapnad

ſkapnad kynny hrørenga mannlegra likama, at þuilikyr Siukdomyr kome af Millte Stemmy, ſem huert tueggia gerer i ſenn, it neþara, gnaganðe Syrklyy i maganym; enn at oſanuerdy ſpenny þynndar, huar af menn ſalla iamnlega i omegen: Og þann ueg heſyr ny uiſt at boreſt ym dauþa hanns. Uetyr þann er hann uar ſeinarſtan a liſe, þraungde ſia ſott hanom ſua miok, at hann hygdeſt ei myndy ſleire Sotter ſa; gayrer hann þa ſkipan ſyre uinym ſinym þa er honym uyrdtezt ſannligyrſt vera. Po komzt hann aptyr til Liſs at þui ſinne. Sama Ar uar þat ſiþla a Hauſte, at hann ræiþ fra Stickesholme oſiykr: þat uar ſymta Dag uikay. Hann uar a Saurym þa nott. A ſayſtydagen reiþ hann yſer Kerlingar Skard i goþy ueþre, uar hann þa bliþr i Skape. Enn ym miþmunda ſkeiþ Nons og Hadeges kuam hann at Syþre Gayrdym i Staþarſueit og atte þar þing uit landſeta ſem ſiþr uar til.

Þegar þui þinge ſleit, bauþ haynym Frænde Hanns Sira Giſle Magnysſon Proſaſtr, til ſins heima at Staþaſtaþ; enn Gyþmynndr haſde atlat at riþa til Byþa ym Kuelldit, og bra þo þeirre atlan, a mote uana ſinym. Ny riþa þeir Sira Giſle aſamt at Staþ, uar þar uel ſagnat. Þegar bord uary opteken mataz þeir ym riþ og ræþa ym ymeſa lyte, enn litit uar druckit, þui Gyþmynndr uillde eckert drecka, uin ne mynngat eþr brenndt uin: Hann ſat a Stole ſyre miþiy borde; Þui hann uillde ei ſitea a beck, ym Kuelldeð. Þa uerdur þeim talat ym nockra

Frændvr þeirra og meþ huavrivm hætte stæþe þelrra raþ; minnteſt Gvþmvnndr þa a dauþa broþvr ſins Sira Sigvrdar, er hann fregeð hafðe fyre ſam Dagvm, en þa uar uel halfvr Manaþr liþen fra late hanns. Sira Giſle telvr þa nockr uanefne uina og uenſlamanã; Gvþmvnndr mællte: Treyſtvm Gvþe, ſua hefer eg gavrdt, og þat hefer mier iafnan að goþv Orðet. Enn er hann hafðe þetta mællt, leggr hann fra ſier, og þo nockot at Skyndengo, uiſt þa er ſtoþ a Diſkenvm fyrer hanvm: Sira Giſle ſpyr, hui hann breytte ſua? huert hann hefðe nv at fvllv mataz? enn Gvþmvnndr ſvarar engv, helldr leggvr niþr Knifen og ſetteſt vp i Stolnvm, hnigr hann þa i ſama bile fram at Borðenv. Þeir menn er i uarv ſtofvnne hliopv til og uilldv ſtyþia hann, hyggiande þat a hann mvnde ſuifeð omegen; enn þat ouit uarð at anðlate og uar hann þar allr. Þar vm hafðe Gvþmvnndr nockrvm ſinnvm aþr talat, er ſpurdt uar at i ueitſlv Marci Lepidi, huavr uera mvnnde hinn oſkelegarſte Davþe? og vm Spamæle Julii Cæſaris þegar hann ſuarede feigvm mvnne: Sa ſem kæme at ovavrv. Kallaþe hann þat Suar Heiþinglegt; enn kuaþ þat uera likn Gvþs uið Chriſten Mann, ſem uanndaþe iafnan ſitt liferne, ſua hann þyrfte eige at quiþa ſinvm af drifvm, að hann fenge fliotan og hægan dauþdaga.

Þegar Menn uarv vr grvnvm gengner um þat, at hann uar orenndr, ueittv þeir like hanns ſæmelegan vmbvnat og nattſettv þar i Stofvnne. Þetta ſkeðe ſiþ Aftans a Faſtvdagen, þa var Mikaelsmeſſa at Morgne. Svnnvkuelldit reiþ

Sira Gisle til Ingialldsholts (þar hafde Gudmonndr iafnan setit, siþan hann kom i Snio-fells-Syslv); og sagde Konv hanns og Frændvm tiþenden: Hun uard braustlega uid þa Sadgv og fornockrvm Davgvm siþar til Staþar: þa uar þar komen fyrer Broþer Guþmonndar Þorgrimr, og aller hiner uildvrstu Menn, er þar uorv i nand: Havfdv þeir likit vt til Ingialldsholts og stoþu þar yfer grefte hans. Uegleg var gavr hanns vtfarar minning. Sira Sisle Profastvr talaþe langt orende og fagvrt yfer Grefte, og sua gavrdv enn aþrer gavfuger Menn efter havnvm.

Guþmonndvr huiler i Ingialldsholts Kyrkiv svnnan uid altare, og þar huila hia havnvm II. Bavrn hanns. Hann uar miok harmaþr af avllvm goþvm Mavnnvm, Frændvm og Uinvm, og Kuaþv trautt hanns Lika þar koma mondv. XIX. uetr hellt hann Sniofells Syslo, en þa skorte hann II. uetvr a half sextvgan er hann andaþesk. Ma þar af sia at hann hefvr fylgt alldamote.

Nv er liþen Aeue þessa hins sæla Manns, a þann hatt er eg hefe ritat vm stonnd, og mvn þo huerge meiga gnog hæita, til at syna hann sua ger samlega avþrvm Mavnnum, at þeir fengit gete nackvra likingv hanns. Þui skal enn nockut greina vm hanns Uauxt og Yferlit, dagfar og lyndernе og minnr Kvnniga atgerue; Þui sliker lvter erv bæþe gamansamleger at lesa og nytsamleger efter at breyta: Megv og eige vnndansellaz i Aeuesavgvm framliþenna Manna; Þar þeir savmv lvter erv Lios og Leiþarsteinn Peckin-

gar hinna lifendv, a myrkuo stræte lifdaga dauþra Manna.

Gvþmvnndvr Sigvrþarson uar meþalmaþr a hæþ, ei Forraþs friþvr, en somagoþvr og uelfallen i Andlite, liosleitvr og þvnnleitvr, og Harit bleikt, fagraygdvr, og Augvn meþallage stor. Nefstor uar hann og nockvt framm myntr, bringvbreiþr og sa vp miok, helldr uar hann riþuaxen, enn þo miobeinn. A besta Alldre uar han meþ styrkre Mavnnvm at þeim Verke. Hann uar sniallvr maþr i male, ei Oþtalaþr, enn mikill Romrin. Avll hans Skavpvn uar an lita, og þanneg uar farit likams atgerue hanns.

Enn Skape hanns uar sua hattat, atj hann uar maþr staþiglynndr og fasthellden, vlivgheitr og kappgiarn i tome, kavllavþo somer þat þralynnde, er uar raunar af vppras stauþvgleiks, sem er aþal ackere, gyrding og vnderstaþa allra dygda. Hann uar ecke hræddvr i mannraunvm ne vnndrlatr i nyvngvm. Hann uar mikell ætlanar maþr, og oft uard at spa þat er hann gat til. Raþ sin gerde hann i Tome, og uisso-Menn ogavrla oþar enn frammkuamv. Uandlatvr uar hann at avllvm tilgerdvm og uiþrgavrningvm, og þat mælltv þeir er ei uarv uiner hanns, at hann være einhuerfvr og atfinningasamvr. Hann uar ressingasamr og þo friþsamr. Hann uar hagmælltvr og talaþr uel a mannfvndvm, diarfmælltr og sagde æinardliga sinn Uilia, uid hvern sem uar at skipta; Þo sat hann meþ athygle hia deilvm annara Manna, og hlvtaþest alldrei til viafnadar-Samninga, enn sattfvs uar hann til

Som-

Somdar og Jafnaþar. Heima uar hann kyr og famaligr, þockasamr og lataþr uel og hafde goþa Forsavgn a Bve, Smiþvm og Byggingvm. Enge uar hann sonndrgavrdamaþr i Klæþvm eþvr aþrv lataþe. Uid dryck uar han optast falynndr og stvttordr, meþ uinvm sinvm glaþr og skemten, enn þo alldrei Maligr, uakte hann iafnan gamansamleg sonndryrde, vm Lærdom og Skynsamliga lvte. Hann uar milldr at se og sparde engan lvt uid uine sina.

Uid Ukvnna uar hann engen aurskipta maþr: Gaf hann ei uid Kaup eþr Sal, ennda þag hann ei helldr; Enn goþr uar hann af lane og miþlaþe drivgvm fatækes Mannum, þeim er hann uisse rett uarv tilkomner at þyggia: Sanna megv þad eckivr og einstæþingar og savþrlaus Bavrn, huerra hann matte alldreige mein uita, grata þau nu sinn Misser.

Hann uar gvþhræddr og samuitskv svmr, uanndvr at tiþa halldc og allre helgre Pionvstv gavrd. Ingialldsholз og Biarnarhafnar Kyrkivr bygde hann miok af sinvm Kostnaþe: Sagde hann sua litlv syre sinn Dauþa, at ei skylldv Arfingar tilkalla þeirrar skylldar. Engen iþrott uar sv at hann legde meire Stvnnd a, eþvr rædde optar vm, enn heimspeke; hellz i dagligv Tale, þa er Menn kalla practicam og exemplarem, þad er vm þat huerneg Menn sealfer skvlo lifa og huerneg aþrer menn Lifat hafa: Enn þa er kallaz Theoretica, þat er Skoþanar og Kunnattv speke, stvddest hann uid i allavm uanndama-

sem og huar hellz eige varo aufsen sannende;
Þott faer Menn þecktoz epr kynnu þann ueg.

Af þuilikom efnom uar hann kosen og vel til-
fallen meþ sam avþrom þeim er til uarv tekner,
at ennþrsemia þau nyio Islendsko Lavg, sem ny
ero i Sallt lagen vm riþ. Þa nyhattavþþ
heimspeke Bok, er gavrdt hefur þioþuersfr Mei-
stare Gottscheid, hof hann at skira i Islendskt
Mal; uissa eg, hann hafde skirt Gerdarord i Lo-
gica, Metaphysica og Ethica, og sua sagde
hann mier sialfur, at hann uillde smavm saman
prenta lata þessa Bok; enn þa uar miok liþen
Æue hanns, sua margt uantaþe a þann starfa
þegar hann letst.

Nv megv aller Menn doma af þessom lvtvm
allvm er nv ero asamt frammtallder, at Gvþ-
mvnndr hefr uerit maþr fyrer þeim lenvm sem
hann hafde, og vmframmyser: Ma eg hinnigat
leiþa þad sem Plutarchus seger fra Theseo, at
hann lete, (þegar hann sette þann Achaiska leik)
Skipshavfn Athenumanna hafa sua mikit Rvm
a Sionar Fletinvm, sem þeir gætv hvlit meþ
Segle sinv, og þockte havnvm sua makligazt at
þeir hefdv huartke meira ne minna Rvm. Enn
mier uyrdest at gavrue Segl hins sæla Manns
Gvþmvnndar, hefde matt taka yfer langtvm uiþa-
ra Rvm, ef Gvþe hefde sua þocknazt; Þui huert
helldr hann uar meþ leikvm eþr Lærdvm, uar
hann vm fram flesta menn fyrer Lærdoms Sak-
ar og Uits; Hann kvnne heimspeke fremr avþrom
Man-

Mannum her a Lande, og af hennar ravksemdom, nærst Guþligav fulltinge, uisse hann betre grein helgra doma, enn þeir er ei kvunv heimspeke.

Eins ma eg at kneþa vm Mathesin, eþr Mælingar Iþrott allra lvta, huerre einne Grycker hafa Lærdoms, eþr kennslv og freþingar Nafn gefit. Nv uitv uer at þessar Sagner kvnnv marger ykivr at kalla, þar ei byrtez sua freklega sem eg hefe talit, þuilik atgavrue hanns, fyrer al þeoþv Manna; en bæþe uar þat faer skildv, ennda uar hann eige raupsamr eþr giarn a Syningar, þar hann sa þat fyrer ecke koma mvndv: Stoþ hann og i þeim Syslvm, er slikar iþrotter matte ei uidhafa til fvllrar ykkanar elligar auglysingar i Tavlom og Skrasetningom. Enn þott Ausvndarmenn og Ouiner uilldv œi lata þuilikan uerdleik hanns uid ueþre Kuamazt, þa er þat eige at vndrast, þui sliker lvter uerda daglegá, og þott þeir skemmiz openberra Lastmæla, þa taka kiæner Menn þat til bragds, at hola iafnuel minstv eþr uestv mavnnum, sua þeir þvrfe eige at leisa þa hina goþv. Nu er þat sannlegar at losa Guþ þess, at hann lætr þo nockra goþa Menn og uitra byggua Lannd uart, til langrar Somdar og Nota, þott likamvin syne; þui af avllvm argallvm og illære, er sa huat þyngstr, þegar brestr uitra Menn og goþgiarna, enn Lanndet hylia Porúar og Illyrme.

Her uiliom uer lata staþar nema styrda Minnengar Tavlv agæts Manns: er hann at raun

horfen

horfen enn ei laten. Lifde hann meþ fiavrue lifande Lifs og steig meþ lifande fiavrue fyrer avrmiott breckvhuel likams vmegens, til vdaens hallar eus lifanda Gvþs; huar hann lifer lifanda Life, lifer iavfnv Life, sinv egenligv Life, sem ecke Lif man efterkuama: Þat lif er an vmskipte. Sua er hann her æilifr i hia goþvm Mavnnvm og þar æilifr i hia Gvþe.

7.

Siaed nv til læiþes hanns goþer Menn! eige þvrse þer at grefeazk til! Þat er horfed ravþilligre Fylkingv Kristelegra dygda. Þaþan kenner ylms og ylear. Þaþan flonar nar hans. Þaþan kefeazt kallder byler Fiandskapar og Afavnndar: Sitia þesse Hion fiavtravd a læiþe hanns, i uardhallde dygda, og skolv þau suellta þar til Heliar.

Nv erv Þrotnar andgeiplvr, Þroten avrskipte, Þroted allt hvad illt er; Þa man allvr æi Þrotna Gvþs Lof!

Nockvr

Nockvr ei alkvnnvg Ord og Orda Skilningar i þessvm Tavlvm.

Afvsa, ofvsa ofusa, Bliþa.
Afylges, i favr meþ.
Akta, elska; yþka.
Alldamot, huar skilr allder eþr huor 100 Ar.
An, fyrer vtan, cum Accus.
Andgeiplvr, Mavgl, Motmæle.
Anduerdr, avnduerdvr, a mote, fyrer avgvm.
Annsamr, vmhurvnarsamvr it. ernipr.
Annsemd at bera, hura fyrer.
Atføraz, taka i fang, frammquæma.
Atqueþe dyra, dyradomr.
Avrskiptamaþr, illvr uidskiptes.
Avrskipte, viafnaþr.

Bakna, benda til med nockrv.
Bast, best.
Breckvhuel, huarf kvlv edr kringlv randar.
Brynn, open, avþseþr eþr auþsengen.

Deila mal, skera vr.
Dvlkofre, dylgiur, vskirar vmmreþvr. Transl.
Dyrgylldr, sa sem mikit kostar.
Dyr io bellte. Eyiar eþr Nes.

Einhuerfur, siervitr Oradþægen.
Endrmæle, motsavgn.
Ere, uere.
Eymuna, ætiþ minnestæþr.

Feoande, hatande.
Firr, fiær.
Firrst, fcærst.
Firraz, fiærlæg az, fordaz.
Flonar, uernest.
Fnikr, odaun.
Fol, heimskinge, Gyckr.

Forynivr, fyrerbyrder.
Forista, þad sem fyrer ǫþru sier eþr vndangeingvr.
Formælendr, þeir sem ero fyrer suörum.
Frabært, þat sem vt er bored.
Franligr, glæseligr, fagvr.
Freaþ, frivd.
Fregit, spyrdt fregnat.
Fremre, seinne, sa sem fyrer framaner.
Fvsa eþr fysa, epterlangan.

Gavra ei einblytan, taka fram hia.
Gœler, kœter, lockar (meþ Saung)
Goll, Gvll.
Gøþska, nøgd lvta til vphelldes.
Grefiaz til, ga ad ugndliga, leita it. efast vm huert sie.
Gremvr, gavrer reiþan.
Grvnnsœe, heimska, skamsyne.
Gvgnar, uisnar, dregst vp.

Halfbrytvgr, XXV. Ara.
Hamingia, goþfylgia dis.
Hare strinlaþa Kongvr tvngla, Gvd.
Hasillendvr, omannlega hangande eþr himande uiþ einhuern lvt.
Havfvgr, hvnngr.
Havlkn, hraun eþr vrd.
Helstuiþ, harmr epter dauþan Mann.
Hinnstr, Seinarstr, her næstr.
Hnagløpa Syrvr, kna Sykdasuin.
Holbere, sa sem vtber annars lof.
Hora qvono annars. Hora bonda sinn.
Hrata, hrasa eþr falla uid.
Hylpe, hialpade.
Hœiten, kallaþr. nemndvr.

Ifaze, efast.

Knapar, sueinar, dreinger.
Kensl, uondr abyrdr.
Klerklig, deildarmal, lærdar dispytatiyr.
Klækelegr, vnder eins illr ymannlegr og skammarlegr.

Lac, lag eg, lagdez ehr nam stað.
Lafde. Patronesse. Husfreyia.
Langlega, leiþindlega, leinge.
Lata fyrerfaraz, vnndanfella, gleima.
Lavng frest, ɔ: langvr frestr.
Leifdr, lofaþr.
Leidinge, leidtoge.

Malreiþ, knittr, vmtal.
Mannge, mann enge.
Mann hafnarmaþr, sa sem helldr marga menn.
Minnvr, miþr, siþr.
Misbrygde, afbrot. synder.
Miþmvnnda, iafn-nære babum.
Motbvrder, iller fyrerbvrder.
Myrkua flaugar, hraunarekstr i stor regne.
Mær, Mærre, comp. stor.
Mærengr, mikelmenne.

Noquiþr, nist vm danþan mann.

Ogetr, agiætvr.
Oravm, norvm.
Orlenndes, vtanlands.
Otyle, glopvr.

Prisvnd, fanghelse.

Ravþvlligr, skynande sem sol.
Raþa sier, hyrta sig ehr sla.
Regen, Gvþ, Gvþ-domr.
Ræþesmaþvr, radsmaþr.
Samuitvnder, kraptr salar at uita sialf sinar hvgsaner (sibi conscium esse).
Sefe klackande, hvgvr gratisklande

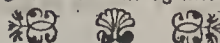
Sevnna seavt, seta ehr safnaþr liofa.
Skyrte, bryte, uantade.
Skemmez, uerdr styttre.
Skemmaznockors, skammaz blygdaz uiþ.
Skra til raunar, taka striflega til reynslu, spyrninga.
Smiþuelar, Hagleiks yppasinningar i smiþvm.
Sniuen, sniouaþr, sniohuytvr, sniobaren.
Snorre, snerren, yþyþr, grymmvþigr.
Spyria, ganga epter sporvm.
Storkvþr, miket kvnnande.
Størande, gavrande stort.
Svasvþsamligr, yndæll, lystelegr
Syndrgerdamaþur, fra breyten, sa sem er yppa uidhavsn.

Tueya, tueggia.

Uanndr, uondr, uandrabragda.
Uanndr maþr, illmenne.
Uant, þad sem auantar.
Ueita einlæte, skiliazt uid konu sina.
Uemol, Gyþleger lvter, leynderdomar.
Uerda med tionvm, tynazt
Uidsia, vmsiyvn, uare.
Uidrsynd, merker sama.
Ylivghæitr, halldenordr.
Yndrlatr, yndranargiarn.
Yndrænvr, dauþar og brottlavsar skepnvr.
Yppgangr, mikel gypta.
Yætte, uottr, uitnesbvrdr.

Þean, þrælkan, þianing.
Þorre, megn, mestr lvte.
Þornar, þyrnar.

Æinfalldr; hreinn, tryggr
Ætlanar maþr, getspakvr.
Æþlengr, mannual og mikelmenne.

1755.